Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta (HE 7/2021)

Setan lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle

Seta kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi rikoslain muuttamisesta. Muutoksen tarkoituksena on, että rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Seta pitää esitettyä muutosta tarpeellisena, mutta katsoo, että nykyinen esitys ei vahvista sukupuolivähemmistöihin kuuluviin ihmisiin kohdistuviin viharikoksiin puuttumista.

Seta katsoo, että esityksen keskeiset ongelmat ovat, että 1) esityksen perusteluissa heijastuu binäärinen sukupuolikäsitys (esim. luku 4.1. ”Sukupuolella tarkoitetaan naisia ja miehiä.”), 2) esityksen mukaan sukupuoli-identiteetti ja ilmaisu eivät ole vakiintuneita käsitteitä ja 3) perusteluissa katsotaan lisäksi, että sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun osalta riittää nykyinen käytäntö, jossa niitä pidetään muuna rinnasteisena vaikuttimena.

Seta katsoo, että lakiin tulisi kirjoittaa auki myös sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu ja kehon sukupuolitetut piirteet vihamotiiveiksi.

Seta ehdottaa, että esitettyihin rikoslain kohtiin (RL 6 luku 5 §, RL 17 luku, 24 §, RL 24 luku 13 §, RL 25 luku 10 §), joissa on luettelo henkilön ominaisuuksiin liittyvistä vaikuttimista, lisätään sukupuolen jälkeen myös käsitteet sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu ja kehon sukupuolitetut piirteet. Lisäksi hallituksen esityksen perusteluista tulisi poistaa sukupuolen binääriset määrittelyt.

Sukupuolivähemmistöihin kuuluviin kohdistuu rikoksia, joiden vaikuttimena on sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu tai kehon sukupuolitetut piirteet. Heihin kohdistuu huomattavasti myös muuta syrjintää ja häirintää. Yleisimmin koetusta väkivallasta tai syrjinnästä ei raportoida minnekään. Esimerkiksi EU:n perusoikeusviraston toisen lhbti-kyselytutkimuksen (2020) mukaan 32 % suomalaisesta kyselyyn vastanneesta transihmisestä on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa kyselyä edeltäneen 5 vuoden aikana, 46 % vastanneista transihmisistä on kokenut syrjintää eri elämänalueilla kyselyä edeltäneen vuoden aikana. Vain 7 % heistä kertoi raportoineensa kokemastaan väkivallasta poliisille ja vain 7 % kertoi raportoineensa kokemastaan syrjinnästä jollekin taholle. Tämä kertoo, että nykyinen käytäntö, jossa sukupuolivähemmistöön kuulumiseen perustuva vihamotiivi huomioidaan muuna rinnasteisena vaikuttimena ei riitä niihin puuttumiseen.

YK:n ihmisoikeuskomitea on tänä vuonna ilmaissut huolensa sateenkaari-ihmisten kokemasta väkivallasta Suomessa ja patistanut Suomea tehostamaan toimiaan kaikenlaisen seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän, väkivallan ja sosiaalisen leimaamisen poistamiseksi (YK:n kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimuksen toimenpanoa koskevat johtopäätökset CCPR/C/FIN/CO/7). Tarvitsemmekin vielä sateenkaari-ihmisten

näkyväksi tekemistä lainsäädännössä sekä laissa olevien syrjinnälle altistavien rakenteiden purkamista sekä proaktiivista toimintaa yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu ja kehon sukupuolitetut piirteet ovat ihmisoikeuskielessä vakiintuneita käsitteitä (esim. YK:n ja Euroopan neuvoston piirissä).[i] Käsitteiden kirjaaminen itse lakitekstiin tekisi ymmärrettävämmäksi ja yksiselitteiseksi sen, että teot, joiden vaikuttimena on sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun ja kehon sukupuolitettuihin piirteisiin perustuva viha ovat moitittavia. Se olisi vahva viesti siitä, että sukupuolivähemmistöihin kohdistuvat viharikokset otetaan vakavasti ja niihin halutaan puuttua.

Lain muuttamisen lisäksi on huolehdittava siitä, että lainvalvontaviranomaisilla on riittävästi tietoa sukupuolivähemmistöihin kohdistuvista viharikoksista ja osaamista puuttua niihin. Tämä edellyttää koulutusta mm. poliisiorganisaatiossa.

Lisätiedot

Kerttu Tarjamo

pääsihteeri

Seta ry

0503098108

kerttu.tarjamo(at)seta.fi

[i] Esim. Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus CM/Rec(2010)5 toimista seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän torjumiseksi; sukupuoli-identiteetti on mainittu Euroopan neuvoston alaisen Istanbulin sopimuksen syrjinnänkieltoa koskevassa pykälässä kiellettynä syrjintäperusteena; YK:ssa toimii seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän vastainen itsenäinen asiantuntija (SOGIE, sexual orientation, gender identity and expression); Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselma 2191 (2017) intersukupuolisten ihmisten ihmisoikeuksista käsittelee kehon sukupuolitettuihin piirteisiin kohdistuvaa syrjintää; Euroopan unionissa komission Lhbtiq strategia vuosille 2020-2025 koskee seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin ja ilmaisuun sekä kehon sukupuolitettuihin piirteisiin liittyvän syrjinnän vastustamista.